

9. Hafta- Yazı

Yazı, ağızdan çıkan seslerin, yani dili oluşturan sözcüklerin gözle görülebilen ve elle dokunulabilen işaretler veya simgeler halinde biçimlendirilmesidir. Sözcüklerin uzaklardaki kişilere ulaştırılması veya düşüncelerin gelecek kuşaklara aktarılması ancak biçimlendirme ile mümkün olabilir. Yazı, insanoğlunun en büyük buluşlarından birisi olarak kabul edilir, çünkü duygu, düşünce ve olayların aktarılmasını ve gerektiğinden yeniden öğrenilmesini sağlamıştır. Yazının bulunması, tarihi sürecin de başlaması demektir. Yazı,

-Toplumda anlaşmayı devamlılaştırır.

-Bilgi birikimini sürekli kılar.

-Kültürel etkinliği ve bütünleşmeyi sağlar.

Günümüz dünyasında birçok farklı yazı, yani alfabeler kullanılmaktadır. Her ulusun şimdi kullandığı yazılar, geçmişte kullandıklarıyla tamamen aynı olmayabilir. Bu farklılıklar, yazının gelişmesi, kültürel etkileşim ve kültür değişikliklerinin bir sonucudur. Türk tarihi boyunca kullanılan yazı sistemleri ve alfabelerden önce yazının gelişme tarihine ve alfabelere bakılacaktır.

Yazı bulunduğu tarihten itibaren günümüzdeki yazıya ulaşana kadar beş aşamadan geçmiştir: madde yazısı, resim yazısı, düşün yazısı, ses yazısı, harf yazısı.

1- Madde yazısı: anlatılmak istenenlerin çevrede bulunan çeşitli maddeler, simgelerle anlatılmaya çalışılmasıdır. Bu işaretlemeler, bazı ilkel toplumlarda görülmüştür ve yazıya geçişin ilk evresi olarak kabul edilmektedir. Örnek olarak dolmen ve menhir denilen dikili taşlar mezar anlamındadır.

2- Resim yazısı: ilk önce kayalar veya taşlar üzerine işaretler kazınmasıyla başlayan bu yazı türü zamanla anlatılacak olan objenin resmini yapma halini almıştır. Resim yazısı ilk önce Mezopotamya'da, sonra Mısır'da bulunmuştur.

3- Düşün yazısı: düşüncelerin belirlenmiş simgelerle anlatılması anlamına gelmektedir, örnek olarak Sümer Çivi yazısı ve Mısır Hiyeroglifi gösterilebilir.

4- Hece (ses) yazısı: seslerle hecelerin belirtildiği yazıdır, yazı tarihinde ikinci büyük gelişmedir.

5- Harf yazısı, alfabe: hece yazısındaki sözcüklerin sesli öğelerini yitirip tek bir ses haline gelmeleri veya şekil yazısındaki işaretlerin belirli bir sesi belirten simgelere dönüşmesiyle ortaya çıkmıştır.

Türklerin alfabeleri günümüze gelinceye kadar birkaç kez değişmiştir, şu sırayı izlemiştir: Göktürk, Uygur, Arap (kökenli alfabe), Latin (kayaklı yeni Türk alfabesi). Bunlar daha yoğun bir şekilde kullanılan alfabelerdir, Türkler birtakım farklı alfabeler de kullanmışlardır.

Kaynak: Şerafettin Turan, **Türk Kültür Tarihi**, Bilgi Yayıncılık, Ankara 1990, s. 70-82.